יום **ב׳, כ״ח בתשרי** תשס"ב (**15** באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

בעקבות מאורעות תרפ"ט, **פרסם בריטניה** היום, **כ"ח בתשרי** תרצ"א (5691-1930), **"ספר לבן" שבישר את הקפאת פיתוח הבית הלאומי היהודי.** ההנהגה הציונית ניהלה מאבק מדיני נמרץ, ד"ר חיים וייצמן הודיע על התפטרותו כמחאה על פרסום המסמך, נערכו אסיפות מחאה ביישוב ובעולם היהודי, וכעבור 4 חודשים השיגה פירוש ממתן לגזירות.

הרקע:

1930 היתה שנה רעה ליחסים יהודיים-אנגליים בכל הקשור לארץ-ישראל. במהלך השנה חשו היהודים יותר מפעם אחת כי אנגליה "בגדה" בהם והיא נסוגה צעד אחר צעד מהבטחתה הגורפת שבאה לידי ביטוי בהצהרת בלפור מ-1917.

תחילה היתה זו וועדת שאו, שחקרה מדוע פרצו מאורעות 1929 וקבעה כי הגורם הראשי לפרוץ המהומות היה חששם של הערבים כי ייפגעו בשל העלייה והתרחבות ההתיישבות היהודית. על הממשלה, קבעה הוועדה, לא להתיר עלייה יהודית גדולה היכולה להביא להסלמה בין-עדתית בעתיד. פקיד בריטי בכיר, סיר ג'ון הופ-סימפסון, נשלח ארצה כדי להציע איך ליישם את מסקנות וועדת שאו. הצעותיו היו קיצוניות. הוא סבר שיש להפסיק לגמרי את העליה היהודית, אין לאשר התיישבות יהודית נוספת, ומצד שני ראוי לשפר את תנאי החיים של הפלחים הערבים. להופ-סימפסון יוחסה האמירה, כי "ארץ-ישראל היא ארץ קטנה וענייה, גדושה בתושבים ואין בה מקום אפילו לחתול אחד נוסף"!

ממשלת בריטניה אימצה את מסקנות שאו והופ-סימפסון, וכאמור, היום בשנת 1930פירסמה מסמך רשמי (=הספר הלבן), בחתימת שר המושבות, לורד פספילד. **המסמך לא הזכיר כלל את הצהרת בלפור**, והדגיש כי בריטניה מחוייבת לשני הצדדים בארץ-ישראל; אין די קרקע בארץ להתיישבות יהודית נוספת, יש להגביל את העליה היהודית; וכדי לשמור על ייצוג נאות של התושבים, מן הראוי להקים בהקדם מועצה מחוקקת.

הצעות ומסמכים אלה, בצד צמצום אישורי עליה, הוכיחו בעליל כי ממשלת בריטניה גמרה אומר לצנן את יחסיה המיוחדים עם הציונים. ביישוב ובתנועה הציונית לא הסתירו מנהיגים ואנשים מן השורה את תסכולם וזעמם. בן-גוריון הרחיק לכת, והציע "להכריז מלחמה" על אנגליה. הוא קרא לעברה: "גורי לך הימפריה הבריטית" ואיים "לסיים את החשבון עם אנגליה ועם כל אירופה".

ממשלת בריטניה נבהלה. לא מאיומי בן-גוריון, אלא מהביקורת מבית על מדיניותה בארץ-ישראל. היא חיפשה פתרון ומצאה אותו בתחילת 1931 בצורת "איגרת מקדונלד", ששלח ראש הממשלה לד"ר חיים וייצמן, ושבה הודיעה על שיבה לקו הקודם, הפרו-ציוני יותר.

"...עת צרה היא ליעקב וממנה יוושע." [ירמיה ל' 7]

יום נעים, בציפיה לישועה!

הדף מוקדש לרפואתו השלמה של בנֵנו יצחק יוסף הכהן בן ביילע זלאטע בתוך שאר חולי ישראל